

JOANNA WYLEŻAŁEK

Mobbing uczelniany jako problem społeczny

**Specyfika,
uwarunkowania
organizacyjne
oraz konsekwencje
przemocy
w miejscu pracy
na przykładzie
szkół wyższych**

Wydawnictwo SGGW
Warszawa 2012

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	7
1. WIEDZA NAUKOWA A ŚWIADOMOŚĆ SPOŁECZNA	13
1.1. Nauka i szkolnictwo wyższe jako przedmiot zainteresowania socjologii	13
1.2. Znaczenie nauki dla rozwoju świadomości społecznej	18
1.3. Patologia świadomości społecznej – proces manipulacji myśleniem zbiorowym	26
2. MOBBING W NAUKACH SPOŁECZNYCH I PRAWNYCH	33
2.1. Mobbing – problemy definicyjne i prawne	33
2.2. Socjologiczna i psychologiczna analiza mobbingu	41
2.2.1. Mechanizm mobbingu – manipulacja świadomością społeczną	41
2.2.2. Reakcja otoczenia społecznego	44
2.2.3. Motywy działania mobbera	45
2.3. Mobbing jako problem społeczny	51
2.4. Dotychczasowe badania nad zjawiskiem mobbingu w oświacie. Przypadki mobbingu uczelnianego (na podstawie dostępnych źródeł)	63
3. OGRANICZENIA DZIAŁANIA ZESPOŁOWEGO W ORGANIZACJI W UJĘCIU SYSTEMOWYM	76
3.1. System społeczny	76
3.2. Działanie zespołowe i organizacja	82
3.3. Margines swobody działania i relacje władzy	88
3.4. Gra jako instrument działania organizacyjnego	96
4. ZAŁOŻENIA BADAWCZE	104
4.1. Cel i przedmiot badań	104
4.2. Problemy i hipotezy badawcze	109
4.3. Organizacja procesu badawczego i metody badawcze	114
4.4. Dobór próby i charakterystyka badanej populacji	120
5. ZASIĘG I SKALA MOBBINGU UCZELNIANEGO W ŚWIETLE BADAŃ KADRY NAUKOWEJ	128
5.1. Mobbing uczelniany – charakterystyka problemu na podstawie badań jakościowych	128
5.2. Skala zjawiska mobbingu w państwowych szkołach wyższych	145

5.3. Specyfika zjawiska mobbingu uczelnianego – analiza według zmiennych	148
5.3.1. Mobbing i zagrożenie mobbingiem a płeć	151
5.3.2. Mobbing i zagrożenie mobbingiem a zajmowane stanowisko ...	156
5.3.3. Mobbing i zagrożenie mobbingiem a wiek	159
5.3.4. Mobbing i zagrożenie mobbingiem a posiadany tytuł naukowy i zajmowane stanowisko	162
5.3.5. Mobbing i zagrożenie mobbingiem a typ uczelni	168
5.3.6. Mobbing i zagrożenie mobbingiem a obszar nauki	174
6. OBRAZ UWARUNKOWAŃ I KONSEKWENCJI PRAKTYK MOBBINGU W OPINIACH OSÓB DOŚWIADCZAJĄCYCH JEGO PRZEJAWÓW	178
6.1. Przyczyny mobbingu w opinii respondentów	178
6.2. Osoby mobbujące i społeczna reakcja na mobbing	182
6.3. Konsekwencje mobbingu dla poszkodowanych a egzekwowanie praw pracowniczych	186
6.4. Proponowane przez respondentów środki zaradcze	190
7. JAKOŚĆ RELACJI INTERPERSONALNYCH W ŚRODOWISKU AKADEMICKIM	196
7.1. Specyfika działań podejmowanych w relacjach interpersonalnych wśród kadry dydaktycznej naukowo-dydaktycznej. Statystyczna istotność związku pomiędzy zmiennymi w ogólnej grupie respondentów	196
7.1.1. Związek zmiennych zależnych z płcią	201
7.1.2. Związek zmiennych zależnych ze stanowiskiem	204
7.1.3. Związek zmiennych zależnych z wiekiem	207
7.1.4. Związek zmiennych zależnych z tytułem i stopniem naukowym	216
7.1.5. Związek zmiennych zależnych z typem uczelni	224
7.2. Atmosfera pracy na uczelniach w opiniach respondentów	232
8. ŁAD UCZELNIANY JAKO BAZA PRAKTYK MOBBINGU. WERYFIKACJA HIPOTEZ O SYSTEMOWEJ GENEZIE ZJAWISKA I KONFORMIZMIE WOBEC MOBBERÓW	241
8.1. Uczelnia jako przypadek systemu polityczno-administracyjnego	241
8.2. Mobbing jako gra organizacyjna – weryfikacja hipotez	246
8.3. Mobbing uczelniany a praktyka społeczna w szerszych systemach ...	250
8.4. Ranga problemu i środki zaradcze	254
Bibliografia	259
Aneks	265
Summary	297
Summieren	298